

az orvosi diszciplinák mindenféle adataiból megkonstruált theoriája a gondolkozás mechanizmusáról. Közöltük minden megjegyzés és kritika nélkül, mint a psziche magyarázásának egy újabb kísérletét. Bizonyos, hogy ennek a sorsa is az lesz, mint minden elődjéé, hogy más és újabb, valószínűbbnek látszó, talán vigasztalóbb, lelkünket kibékítőbb theoriák fogják felváltani.

Szitnyai Elek.

Mesterkedő tanítás.

Dr. A. Klein 25 füzetből álló gyűjteményt szerkesztett. *Mnemotechnische Bibliothek* (Leipzig, Wartig) címen. 9 füzet a latin, 6 a francia, 4 az angol nyelvtan, 6 pedig a világtörténelem tanulásának megkönnyítése módját mutatja be. A könnyítést a *mnemotechnika* segítségével igyekeznek elérni.

Cicerónak, Leibniznek és több, modern tekintélynek kijelentésére hivatkozva hirdeti a mnemotechnikának a tanulásban való nélkülözhetetlenségét. Így az elmélet szerencsésen megszületett, már most — ha törik, ha szakad — be is kell bizonyítani az egyedül idvezítő voltát.

Szegény német tanulóifjúság adja meg az árát a szerző rajongásának, mellyel elméletét a gyakorlati tanítás javára érvényesíteni akarja. Klein dr. munkájáról ugyanis első pillantásra megállapíthatjuk, hogy szóról-szóra alkalmazható rá a hazájabeli közmondás: «Blinder Eifer schadet nur!»

A mnemotechnika alkalmazásában, nézetem szerint, a jelszó: *cum grano salis*. Ezt a józan ész diktálja. És a mi szintén magától értetődik, a mnemotechnika eszközei egyéniek. Mert az emlékező-képesség is egyéni. A magam tanuló pályájára visszaemlékezve, mindössze néhány eset jut eszembe, melyben a mnemotechnikához kellett folyamodnom, mert másként nem boldogultam. De akkor is magam találtam meg azt az eszközt, melyet segítségül vettem.

Könnyen belátható, hogy eleve elhibázott dolog, ha a tanuló emlékezetén úgy akarunk segíteni, hogy a más agyában önkényesen megszületett kapcsolatokat rá erőszakoljuk. És nemcsak hogy a fentebb említett mértéket nem tartjuk szemünk előtt, hanem mindjárt egész társzékkel zúdíttuk rá a segítséget.

Azonban a mértéktelenség talán még a kisebb hibája ennek a könyvtárnak. Sokkal nagyobb, sőt végzetes hibákat követ el a módszer tekintetében. A szerző kijelenti, hogy az etimológiai kapcsolatokat teljesen számúzi. Ehelyett az idegen és a német nyelv között keres hangzásbeli rokonságot. Ebben a törekvésében azután olyan

ára téved, amely mindenféle pedagógiai sikernek temetőjéhez, a komikumhoz visz. Kapcsolatai annyira mesterkélték, erőltetettek.

Vegyük a tárgyakat egyenkint és néhány példa meggyőző a szerző eljárásának tarthatatlanságáról. Kérem az olvasót az egyes betűk szedésének gondos megfigyelésére, mert az egész módszer azon fordul meg.

A latin füzetek közül vegyük elő a másodikat, melynek címe: *Die lateinischen Vokabeln der Sexta*. Ennek 29. lapján a hímnemű szavak között előfordul *sermo* a következő kommentárral: «*sermo, sermonis, die Unterhaltung, das Gespräch. (Ein böser Mund bietet viel Gesprächsstoff; der Gesprächsstoff; der Sermon.)*» — A jegyzetben azt mondja, hogy a megfelelő német szó névelője egyúttal a latin szó nemét is megjelöli. De miért kell épen a legcifrább *Gesprächsstoff* szót megjegyeznünk? Azért, mert a *rebellis Unterhaltung* és *Gespräch* más nemű mint a *sermo*.

Ha a tanuló a *sermo* jelentését meg akarja tanulni, akkor a *böser Mund*-ról szóló szójátékot kell előbb bevágnia, sőt a nyelvérzékét megrontó, értelmetlen szócsonkítást kell elkövetnie felsőbb parancsra.

Másik példa ugyanott:

«*venter, ventris, der Magen, der Bauch. (Die Gewänder ri[s]s [ventris] er vom Bauch wegen der heftigen Magenschmerzen. Verwöhnter Bauch ist verdriesslich.)*»

Azt hiszem, ez a példa eléggé beszél magáért: esetlenségéhez nem kell bővebb magyarázat.

Klasszikus példa a femininumokra:

«*æstas, æstatis, der Sommer (die* Majestät des Sommers.)*»

Miért nem die Majestät des Winters? Hiszen a zord halál felségesebb mint a vidám élet. Ami pedig a nembeli megegyezést illeti, mi jögon kívánja a szerző, hogy a tanuló az *æstas*-szal inkább a Majestät die-jét hozza kapcsolatba, mint a Sommer der-jét?

A 3. füzet (*Die lateinischen Vokabeln der Quinta*) 36. lapján ezt olvassuk:

«*omnino, überhaupt. (Überhaupt komponiert er noch mehr.)*»

Itt az emlékezőtehetségnek egyetlen szó betűin kell tojástartancot járnia.

«*sicut, sowie. (Er ist so wie sie: gutmütig.)*»

Ennek a szójátéknak az általános önkényűségen kívül még egy nagy hibája van. A német úgysis hajlandó a kemény és lágy hangösszecserélésére: ez a példa pedig a tudomány álarcában csábítja rá a tanulót.

Hasonló példákat találunk a 9. füzet (*Die lateinische Syntax II.*) 12. lapján:

«Im Karthago — Hannibal geboren: der *kühne* [Carthagine].»

A francia nyelv tanulásának könnyebbé tétele hasonló módon történik.

A 11. füzet (Die französische Formenlehre) 13. lapja hajmeresztő példával szolgál:

«Männliche Endungen.

ean, ment, ail, age, ege.

Männlich: *O Mann, eu' rasch weg!*

Ausnahmen:

auf *age*: la plage, die Küste; une image, ein Bild; la page, die Seite; à la nage, durch Schwimmen, schwimmend; la cage, der Käfig; la rage; die Wut.

Die Nachtfürste [age] im Mai: die armen *Bl-ümchen* am Tage des *Pa-n-k-raz*. *Bl-: plage; üm-: image; P: page; n: nage; k: cage; r: rage.*

Ha ennek a példának a betanulása után a tanuló különbséget tud tenni a *g, ge, ch* kiejtésében, akkor valóban gratulálhatunk a német diáknak. A magyar diák erre az egy példára örökre búcsút mondana a könyvnek.

A szerző hálátlansággal vádolhatna, hogy nem üdvözlöm háromszoros éljen-nel a 13. füzetben (Die französische Syntax II.) a 15. lapon levő szójátékát. Hiszen magyar vonatkozású!

«être le bienvenu, willkommen sein, *El-jen!* [le bienvenu]. «Das ungarische Hochrufen.»

Mit gondol vajjon az a szegény diák, hogyan lett a magyar éljen a francia *le bienvenu*-ből? Vagy talán megfordítva kell képzelnie? Mert valamelyes kapcsolatnak csak kell lennie a két kifejezés között. Másképp hogyan kerülne egymás mellé?!

Az *angol* kiejtést a 16. füzet (Die unregelmässige Verba des Englischen nebst der Formenlehre und Syntaktischen) 21. lapján a többi között a következő példa érzékelteti:

«child, children, *gescheit*je Kinder verstehen gut zu *schildern*.»

Itt is helytelen útmutatást kap a tanuló a hangok (d, cs) kieltésére vonatkozólag.

A 19. füzet (Die englischen Vokabeln III.) példáiból csak egyet emelek ki:

«I am sorry, es tut mir leid. Es tut mir so richtig leid, dass ich *zornig* gewesen bin.»

Az ilyen kaliberű elmésségeket a Kakas Márton a szerkesztői üzenetek rovatában szokta közölni.

A *történelem* tanítására vonatkozólag tanulságos példával szolgál a 21. füzet (Die Geschichte des Altertums II.), melynek 7. lapján ez olvasható:

«338. Sieg des Konsuls Manlius über die Latiner und Campaner in der Nähe des Vesuvus und bei Trifanum. Opfertod des andern Konsuls Decius Mus.

«Von dem *mannhaft* (Manlius) *kämpfenden* (Campaner) Konsulpaar, das die Latiner am Vesuv *antrifft* (Trifanum), *ladet* (Latiner) einer den Tod auf sich. Wie *weiht* (338) er sich *de* — *mutsvoll* (Decius Mus).»

Mit gondol a szerző, mennyi fáradságába kerül a tanulónak, hogy a történeti eseményen kívül még az ő páratlan ravaszsággal megszerkesztett kíséző mondatát is betanulja? A történeti évszámok megjegyzését még titkos betűírással is nehezíti ez a mnemotechnikai könnyebbítés.

E példákkal kellő képet óhajtottam nyújtani arról a merényletről, melyet ez a könyvtár a német tanulóifjúságra nézve jelent s útját akartam vágni annak, hogy esetleg nálunk is érvényesüljön vagy éppen utánzásra találjon.

Szöts Gyula.

Wundt és a neveléstan.

A Zeitschrift für pädag. Psychologie und experim. Pädagogik 1912., 9. füzetében C. *Jesinghaus* összeállítja Wundt pedagógiai és iskolapolitikai nézeteit. Nem ad semmi tekintetben sem részletes fejtegetést, hanem mintegy a kereteket mutatja be, óvatosan figyelmeztetve arra, hogy Wundt nem ír pedagógiai munkákat, a nevelés kérdéseihez más irányú kutatások juttatták el. Wundt etikusi és a maga etikai álláspontjáról kiindulva tárgyal művelődési kérdéseket, nagy vonásokban, a részleteket mellőzve, úgy, ahogy a pedagógus szokott etikai kérdéseket fejtegetni. Eszerint a pedagógia és etika viszonya nála a fordítottja annak, amilyennek a pedagógusok műveiben szokott látszani.

A nevelés célja Wundt szerint általános emberi és nemzeti művelés. Nem volna helyes, ha már kezdettől fogva szakszerű, bizonyos életpályára való nevelés folynék, mert csak általános, közös alapvető műveléstől lehet a szellemi célok bizonyos egységességét várni. A szakképzés csak az általánosra épülhet. A nevelésben egyformán nagy jelentőségű a formalis képzés és az anyag: mindenki használja fel amennyire csak lehet az emberiség s különösen nemzete szellemi javait a maga művelésére, hogy képes legyen azt továbbfejleszteni. Azzal, hogy Wundt általános emberi és nemzeti művelést kíván, már szükségszerűen ki vannak jelölve azok a főterületek, melyekre a nevelés kiterjedhet. Ezek: vallás, művészet, tudomány, amely terüle-